

نان : یاجرہ سرفراز
بیچ : 59

سوال لوک گیت تے لوک گیتاں دیاں قسماں تے اُبھرواں بیکو لکھو۔

لوک گیت

لوک گیتاں دا تعارف

لوک گیتاں توں مراد اے لوگاں دے گیت۔ اوہ گیت جہڑے پیندے بہ بینہ اک نسل توں دوسری نسل وچ منتقل ہوندا دے ریندے نیں تے لوکاں دا ساخا تخلیق عمل فرمایا نڈے نیں۔

لوک گیت دھرتی دے ون سونے پھل

لوک گیت پنجاب دی دھرتی دے اوہ ون سونے پھل نیں جہڑے درہتی دی زر پیری باروں آپ مہاروں اگ پیندے نیں تے اپنی دل و دماغ وچ رچ بس جان والی خوشبو نال دھرتی توں سہیں تے خوبصورتی نکش دے نیں۔

لوک گیتاں دا موضوع

لوک گیت دھرتی دے ریتل بہتلی تے دسون دیاں تصویراں، بزرگاں دے صدیاں دے تجربے، مذاہدے تے صفت دیاں گلاں، رسم و رواج، قوم دا سہا تے ماضی دیاں جھلکیاں دا اظہار کر دے نیں۔

لوک گیتاں دیاں قسماں

لوک گیتاں دیاں کئی قسماں نیں۔ لوک گیت جن تڑن کیدے مرن
 وید تک دے نیں۔ جن وید لوری بولی جاندی اے جدوں کہ
 مرن وید وین پانچ جاناں رے نیں۔ لوک گیتاں دیاں اہم قسماں
 درج ذیل نیں:

(1) ماییا

(2) دھولا

(3) ٹپہ

(4) بولی

(5) لوری

(6) دوپڑا

ماییا

ماہیہ دا انفارف

ماییا پنجابی زبان دا سرکڈ ھوان۔ اگھرواں تے نایاں لوک گیت
 اے اے پنجاب و اساں دے دلاں دی دھڑکن تے ہے ای لے
 نال نال اے پنجابوں ہاں لوری بولیا تے سنا جاتا اے۔ مایہ دا
 اچھا سرنواں بچر تے و جھوڑا اے۔ ایس تڑن علاوہ جیاتی دے
 چوکھ رنگ مایہ دے دیکھوچ سمانے بیوئے نیں

ماہیہ دا بچھو کٹر

پنجاب دے باقی لوک گیتاں دی طرح مایہ دی قدامت بارے
 کون بکی تھقی گل نہیں آکھی جا سکدی۔ ایہدا گوپڑا ایس طرح
 لایا جا سکدا اے کہ مایہ اچھا سرنواں بچر تے و جھوڑا اے
 تے جدوں پنجاب دی دھرتی تے سب لڑ پھلا و جھوڑا پیا یو وے گا

او دوسری ماہیہ دی صنف ایجاد ہوئی ہوگی۔

ماہیا لفظ دا مطلب

ماہیا لفظ دے مطلب بارے وکھو وکھ سائیاں دیاں وکھو وکھ داواں

نیں۔ عام رائے (پہلی) ایسوی اے کہ ماہیا لفظ ایران دی

پہلی زبان دے لفظ "ماہ" وچوں نظیاں جیہدا مطلب اے

چس دے "ماہی" دا مطلب اے چس ورگا۔ لفظ ماہی دے اگے

الف ندائیکہ دا دادھاکر "ماہیا" بنایا گیا اے۔ ایس توں مراد اے

محبوب۔ او ماہی اے مہر اوہاں او سچن اے۔ دو جا خیال ایہ

وے کہ "ماہی" بھٹکے بنجالی زبان دا لفظ اے لڑتے چوکھے پرتوں

محبوب دے معنی وچ ورٹیندا آریا اے۔ بقول تنویر بخاری:

"ماہیا صرف ندائیکہ اے تے ایہ لفظ "ماہی" دے

اگے صرف "آ" دا دادھاکر "ماہی + آ = ماہیا"

بنیا اے۔ اس دا لفظی معنی "جھاں چارن والا"

تے مرادی معنی "اے محبوب، اے ماہی،

اے یار، او مہر" اے۔ جدکے ایس دا لفظی

مطلب اے جھاں چارن والا، جھیاں دا چروال

یا صینزال۔ او بندا جیہڑا بید وچ جھیاں،

ڈنگر چارن دا کم کر دا اے۔"

ماہیہ دی سیت یا سنتر

ماہیہ دی اک خاص سنتر تے بنا ورت ہوندی اے۔ ایس توں

ڈیڈی مصرعی گیت دی آکھیا جاندا اے۔ ایہی سنتر بارے وکھو

سائیاں نے مختلف داواں دا اختیار کیتا اے جیہڑیاں اک ادھ

توں چھڈ کے باقی سب ملدیاں جلدیاں سں ماہیہ دی سنتر بارے

کنول مشتاق دے وچار ملاحظہ کیتے۔

ماہیا دو مصرعی نوں گیت بنووندا اے۔ ایس

دا پہلا مصرعہ دو جے توں ادھا ہوندا اے ایہو
 وجہ اے جیسی ایس توں ڈیڈہ مصرعی لوک کیت
 دی آکھیا جاسکدا اے۔ پہلا مصرعے دا کوئی
 اچھا مقصد تے مطلب نہیں ہوندا اے نہ اپرا قافیہ
 دی تھوڑ پوری کمر دا اے۔

ماہیہ دی علاقائی مقبولیت

ماہیا پورے پنجاب وچ سنا تے لوہیا جاندا اے۔ "راجھاسب دا ساکھیا"
 دے مصداق ماہیا ^{کلی} گنڈے پنجاب (پاکستانی) ٹے جڑھدے
 پنجاب (انڈین) وچ اکو جنل بولیا تے سنا جاندا اے۔ ماہیہ دے
 لوکاں تو پتہ لگدا اے کہ ^{کلی} گنڈے والی بان وچ والی ذات عورت دی
 اے جو اپنے محبوب یا شوہر دے ساسے سرھی کیتی جا رہی اے۔ سوانیاں
 تو اڈھ دے پیر غر دے لوک ماہیا جوڑ سکدے نیں تے جوڑ دے وی
 تے۔

ماہیہ دا موضوعاتی کھلار

باوجود ایس دے کہ ماہیہ دا اچھا سرناداں پھر تے زو جھوڑا اے
 ماہیا اپنے اندر پنجاب دا کلچر ثقافت، سیاست، زراعت، جذبات
 دکھ پھر، صوفیانہ موضوع عشق تے خوشیاں دے دیاں جھانک
 رکھدا اے۔ مثال دے طور تے:

آری تے آری اے
 اک دم یوسف دا سارے مصر وپاری اے

دو پتر اناداں دے

ساڈا دکھ سن سن زوروندے پھر پھاڈاں دے

Keep the description and of a single lok geet a bit brief

ڈھولا

ڈھولے دا تعارف

ڈھولا پنجابی لوک گیتاں دی اوجھ قسم اے جیہڑی صدیاں تو پنجاب
 واسیاں دے دل دی دھڑکن اے۔ ایہو وجہ اے کہ زیادہ تر ڈھول
 لوکاں نوں زبانی یاد دیش جیہناں نوں کدھی لکھن دی وی
 لوڈ محسوس نہیں ہونئی۔ پورے پنجاب وچ ہر عمر دے لوک ڈھول
 بول سکدے نیں۔

ڈھولے دا ماخذ

ڈھولے دے ماخذ بارے وکھو وکھو سائیاں دیاں مختلف رافاں
 نیں۔ ایسے حوالے نال تن دھڑے نیں جیہناں دے خیال دسج ذیل
 نیں۔

- (1) پہلے دھڑے دے مطابق ڈھول سٹی (شفس رانی) نے ڈھول
 بادشاہ دی رومانی عوامی داستان ہوجوں بنیا اے۔
- (2) دوسرے دھڑے دا خیال اے کہ دھول لوک صنف ڈھول تے
 ماری دی عوامی داستان ہوجوں نکلی اے۔
- (3) تیسرے دھڑے دے مطابق ڈھول پنجاب دا قدیم لوک ساز
 اے جیہدے وچوں ڈھولا بنیا اے۔

ڈھولے دی تعریف

ڈھول قدیم پنجابی لوک ساز اے ایسے دا مطلب اے محبوب۔ ڈھول
 آگر الف نڈائی دا وادھا کرے ڈھولا بنا لیا اے جسے نوں
 مراد اے محبوب اے۔ سچن تے اے متر لئی گئی اے۔ بقول
 اے۔ ڈی۔ اعجاز:

"عورتاں ولوں اپنے محبوب لئے پیار جیت عشق
 دا اظہار تے جذبیاں دی ترجمانی داناں ڈھولا

ڈھولے دا بچھو کر

ڈھولے دا لفظ محبوب نئی پنجاب وچ جوکھے چرتوں وڈیا آریا
 اے۔ پر ایہدا لوک صنف وچ استعمال دا حوالہ آج توں سو سال
 پرانے شاعر میر داد میروانہ دی شاعری وچوں ملدا اے آپ دا
 سارا کلام عارفانہ ہستے جاری رنگ وچ رنگیا ہویا اے۔ پروسیس
 شارب یوریاں دس پائی اے کہ برکلی دے ڈھولے 1857ء
 توں 1860ء دے وچکارے عرصے دی تالیف ہئی۔ ایس دے
 مطابق ڈھولیاں دی (صفاقت) قداست آج تو ڈیڈی سو سال
 پرانی اے۔ پر کلاسیکی شاعری وچ لفظ ڈھولا دے استعمال توں
 پتہ لگدا اے کہ اے وی باقی لوک گیتاں دی طرح قدیم صنف
 اے۔

ڈھولے دی ہیئت

ڈھولا پنجاب دے محنت کش تے عام لوکاں دے شاعری اے۔ ایس
 دا مقصد ہنرے فنی لوازمات پورے کرنا نہیں ہوندا بلکہ ایہدے وچ
 اک چنگے فرزندے خیال توں مناسب لفظاں وچ پیش کیتا جاندا
 اے۔ اختر شاد می پوری ایس حوالے نال لکھ لیتا ہئی
 "ڈھولے دے دوویں مصرعے پورے ہوندا ہئی۔
 ایس دے پہلے مصرعے عموماً اک (جسمہ) جیسے قافیہاں
 وائے ہوندا ہئی۔ ایس دے پیلے دو مصرعے
 ہم وزن وی ہوندا ہئی۔ اے دو یا تین مصرعیاں
 دا ہوندا اے ہتے ایڈرے توں ود مصرعے وی ہو
 سکدا ہئی۔"

ڈھولے دی علاقائی مقبولیت

انجنتے دھولے پورے پنجاب وچ بولے جاندا ہئی پر ایس حوالے

نال ایم علاقہ درپاڑے روای کے چناب دا وچکارا علاقہ سانڈل
 بار دا علاقہ اے۔ فصل آباد، چنگ تے ساہوال دا علاقہ ایں
 حوالے نال زیادہ ایم اے ایں توں علاقہ اے پوٹھوہار دے چٹانی
 علاقہ، ساہوڑ تے ملتان توں لیکر چوہان دے مہرائی علاقہ
 تیکر پورے جانڈے میں۔ ایں دے نال نال اے سبھی بار تے گنجی
 بار وچ وی پورے جانڈے میں۔

ڈھولے گاؤں دے طریقے

اے۔ ڈی۔ اعجاز دے مطابق ڈھولے گاؤں دے تین طریقے میں
 تے ڈھولیاں دی خاص گل اے وے کہ امیاں لڑن گاؤں لئی
 کسے ساڈے مثلاً ڈھولے، الفوزہ، بالشری، باگھڑے دی لورڈنیں پیندی
 ایدے وچ ڈھولا گاؤں والے دی آواز دے اٹار جڑھا توں ای
 ساڈا اثر پید ہو جاندا اے۔ ڈھولے گاؤں دے تین طریقیاں بارے
 صلاحیت کرو:

(ا) روائی: روانی ڈھولے گاؤں داسب توں سادہ طریقے اے ایہو
 وچ ساڈے شعر نثری صورت وچ تخت، الفاظ نال بڑھ جانڈے میں
 تے آخری شعر ذرا اچی آواز نال بڑھیا جاندا اے
 (ب) رگی: رگی طریقے وچ ساڈے شعر اچی آواز نال تے مٹی کے نال
 پڑھ جانڈے میں تے آخری اک دو شعر ڈھولے جوں اچی آواز نال
 پڑھ جانڈے میں۔

(ج) اٹلا پور: اٹلا پور ڈھولے گاؤں داسب توں ودیا انداز اے۔
 ایدے وچ ساڈے ای شعر جوں وڈ اچی آواز تے مٹی تان نال
 پڑھ جانڈے میں۔ ایں طرح ڈھولا گاؤں والے توں اپنے سادہ تے
 قابو رکھنا پیندا اے تے ایدے نال گاؤں والے دے زور دا وی پتہ
 لگد اے۔

ڈھولیاں دیاں قسماں تے موضوعاتی کھلاں

ڈھولا پنجابی لوکاں دا تاریخی ورثہ اے تے سون تیکر پروفیسر سٹاراب
سوربان نے اے۔ ڈی۔ اعجاز نے ڈھولیاں لئی کتابی شکل عروج
سانھن دا آدھ لکھا اے۔ پروفیسر سٹاراب سوربان دی کتاب دانل
اے "نئیں بندے سوربان" اے۔ ڈی۔ اعجاز دیاں کتاباں
دے ناں "چٹانجی چھتہ" تے "کال بیٹھیں" نئیں۔ پروفیسر سٹاراب نے
ڈھولے اکھنڈ کرن لئی جیٹرافیلڈ ورک کیتا اے اویدے مطابق ڈھولیاں
دیاں درج ذیل قسماں نئیں:

(1) رومانی ڈھولے

(2) معرفت دے ڈھولے

(3) یوسف دے ڈھولے

(4) حسینی دے ڈھولے

(5) کال دے ڈھولے

(6) کال تے نارنگ دے ڈھولے

(7) داستانی ڈھولے

ڈھولیاں دے موضوعاتی کھلاں دا اندازہ اُن دے دتیاں قسماں لئی
مکھو رکھ کے سو جائدا اے۔ فیروزی ایس دے وچ تعویف دے موضوع،
عشق، محبت، سدھراں، چاواں تے محبتاں، بہادر (بہادری) سوریاں دی
بہادری تے خورے پور کپڑے کپڑے مضمون بیان گئے نئیں۔ کچھ
مثالاں ویکھو:

الف آسیاں ڈھولا بیٹھی موتی پروواں

لکھیا پے گیا جھولی بیٹھی چم چم روواں

الف آسیاں ڈھولا تیر موڈ تے تونئی

سارا جگ ڈھوڈھریسی آں تیرے جیہاں کوئی

اک سور مثال ویکھو:

میں ایتھے میرا مایہ سوید رہے
بار بار میرا دل پیا اور رہے
دھن میرا جگرا، جیوے ڈھلا

بولی

بولی دا تعارف

بولی واحد تہ جمع بولیاں آئے۔ ایہ پنجاب، درگھرو، جواتاں دا من
ہاؤنا گیت آئے۔ بولیاں وچ پنجاب، دیس دیاں رنگ پر تلیاں
تھیوں ہراں دا پورا اہم وکھائی دینا آئے۔ ایہ گیت آج وی پنجابی
گھرو جواتاں نوں موران وگن تھلاں پان تے پن تے جھوڑ کر دیندا
آئے بولی وچ لڑجواں دیاں خوشیاں، ساجیاں، ریجھاں، چاواں
امنگاں، سرمستی تے سرشاری دا اظہار ملدا آئے۔

بولی دا بھوکڑ

بولی باقی لوک گیتاں وانگ جو کھا قدیم لوک گیت آئے تے ایہ دے
بھوکڑ بارے کوئی پکا پیڈا ثبوت نہیں ملدا۔ ایہ دی تاریخ کہہ آئے
ایہدا پہلا نشانہ کون سی نہ ایہ کدوں پہلی واری گایا گیا سی؟ کچھ
نہیں پتا۔ ایس بابے آوازی فیاں لیتا جاسکدا آئے کہ جدوں کہ
چھیل چھب گھرو نوں لے اھر ستار نال پیار ہو یا سووے گا اونے ایس
دا اظہار بولی لوک گیت وچ لیتا سووے گا۔

بولی دی تعریف

بولی لوک گیتاں اک مصرعے دا ہوندا آئے پر ایہ دے وچ مکمل مضمون
بیان کردتا جاندا آئے۔ ایہ لوک گیتاں دی مختصر ترین صنف
آئے۔ ڈاکٹر سید اختر حفی بولی دی تعریف ایہناں لفظاں

"قواعد در مطابق بولیاں جمع دایفہ اے تے واحد
 بولی اے۔ ایس طرح اگ مصرعہ بیوندا اے پر ایہ
 اگ مصرعی نظم اپنی وجہ مکمل جامع ہر دیں، بامعنی
 تے باصطلاح بیوندا اے بولی دالفظی مطلب قول،
 گل، زبان، آکھی پوز، گلاب، طعنہ یا صینا اے پر شاعری
 دے حوالے نال بولی اوس مصرعہ ~~نوں~~ ~~نوں~~ اے
 چیدے وجہ سے خیال، مضمون، دانش، تجربے یا
 مشاہیر دے لکھیا کسے جذبے دا ڈھلوان تے
 بچوان اظہار کیندا جاندا اے"

بولی دی ہیئت

بولی لوک گیت، اگ مصرعے و مشتمل بیوندا اے پر ایہ اگ مصرعی
 نظم وی مکمل مضمون بیان کر دیندی اے۔ کیا جاسکدا اے کہ بولی
 در اگ مصرعے دے سمندر نوں کسے وجہ بند کر دیتا گیا بیوندا اے۔
 دوجی ایہم گل ایہ وے کہ ایس دے اگ مصرعے نئی قافیہ یا ردیف
 دی وی لوڑ نیش پیندی۔ ایس ایس مصرعے دے وچ کار و سرام
 (وقف، کربنا، ذرا کوج ساہ لینا، آوارہ دنیا) بیوندا اے پر لکھ لوک
 ایس و سرام دی تھاں مصرعے نوں وڈے دو مصرعیاں دے لکھ
 دیندے رہن جیہڑا کہ غلط اے۔

پنجاب دی علاقائی مقبولیت

بولی پورے پنجاب وچ مشہور اے۔ ایہہ بالمشائی پنجاب نوں
 اڈ اندرین پنجاب وچ پورے شوق نال گائی جاندی اے تے سکھاں
 دی وچہ نوں ایہہ وڈی سی ملکاں وچ وی پورے چوکی مشہور اے۔
 ایہہ امریکہ کینیڈا تے انگلینڈ وچ ایس دیں بڑیاں دھان میں
 وڈیش رنگ وچ رنگی اگ بولی ویکھو؛

گندی بھل گئی دندا سامنا، تہ گجھو گئی کالکیت تہ

بویاں دے تخلیق کار

بویاں دے اصل تخلیق کار گھر و منڈا رتہ تھیل چھبہ میں جیڑے
ایہاں اصناں تہ جنہاں دا اظہار بولی وچ تہ دے میں۔ بولی
پرووی لڑوان منڈا پادی ای لوک گیت صنف لے پر ایہ لکھڑ سڈاں
ایہ محبوب دی یاد وچ تے بھیل ایہ پر اوں دی اڈیک وچ
بولدیاں میں، مثال دے طور تے

میںوں پونڈاں دی لوڈنہ کوئی، وے چھڈ دیتاں نانڈ شفتل

اگ پور صلاحہ کرو

ویراں وایاں دے غرے بھاری، اگ رہا ویردیش

بویاں دا موضوعاتی کھلا

اپدے وچ کوئی شک نش پئی تہ بویاں ایہی مقبولیت تہ گائیکی
دے حوالے نال سکھار تہ ایڑیاں پویاں نظر آوندیاں میں۔ ایہاں
وچ بیاباں دی ثقافت سیاست و سوں، تاریخ، خوشیاں، دکھ
روحانائے خورے پور کپے کپے بویاں تہ تاجاندالے۔ کچھ مشہور بویاں
درج ذیل میں۔

- ادھے اعلان دے سون پیہڑے، ذات کوئی پچھدائش

- رہا اگ ویردیش، میری ساری عمر دے پیکے

- پن تے توں جنگ بند کر دے پلر، پچے مک گئے نہیں ماواں دے

- رتاں وایاں دے پلن پروٹھے، تہ جھڑیاں دی اگ نہ بے

لوری

لوری دا تعارف

پنجاب دے لوک گیتاں وچوں لوری سب توں قدیم لوک گیت اے
 لوری راہہ صیٹھانے سن موہنا لوک گیت اے جیہڑا پچھدے نال ای
 ماں دے موہنوں سنا شروع کر دیندا اے۔ بال دے جن نال ماں
 دی زندگی حرکت وچ آندی اے تھماں اپنے نوزائیدہ بچے
 نوں لاڈ کرن تے پرچان لئی لوری دا سہارا لیتی اے۔ لوری وچ
 نرالا ڈیپار ای شس ہوندا سگن ایہے وچ ماں ووں بال لئی
 پاکیزہ سد کھراں، نیک تھناواں تے خوشیاں غیاں دے دے مد
 جذبات وئی رچے ہوندے نیں۔

جیویں ماضی دا جذبہ دنیا دی پرزبان، فوگتے ملک دے لوکاں دا
 سا بچھا اے بالکل اوسر طرح لوری دا وجود وی کل جگ ورتوں
 تے عالمگیر اے۔ ماضی دا جذبہ نہ صرف انساناں سگن جانور اں
 پرندیاں تے کیریاں سگن پیاں وچ وی اوسر سڈرت نال پایا جاندا
 اے جیویں انساناں وچ ایہے۔ ماضی دے پر ملک تے پرزبان بولن
 والی قوم دے لوک اپنے بالاں نوں لوریوں نال پرچاندے نیں
 ایج لوری اک آفاقی جذبہ بن جاندا اے جیہڑا لوری دنیا دی
 لوک شاعری وچ سا بچھا اے

لوری وچ پنجابی کلچر دا اظہار

پنجاب دس اپنی اندر اک خاص معاشرے دا تصور رکھدا اے جیہڑی
 جھلک لوک شاعری وچ واضح نظر آندی اے۔ ایس لئی لوری دے
 روایتی موضوعات مثلاً بچے نوں چپ کرنا، پہلانا، نیک تھناواں تے
 سد کھراں، تھن علاوہ ددھ، اناج، کھانہ، زرعی کلچر، سال ڈنگر
 تے چرخہ کتن دا ذکر وی لوریوں وچ بہت اے۔ عنصر پنجاب دی
 لوری اندر پنجاب دا پورا معاشرہ اپنے ماضی دی تاریخ سمیت سہا
 پنڈا وکھاں دیندا اے۔

Date

لوری دی تعریف

سارے لوک، لپٹاں و چوں لوری اب مقدس مٹھا مدھرتے من
موینا لوک گیت، اے جیہدا تعلق ماں، وڈی بھین، دادی تے نانی
نال اے۔ لوری دی تعریف درج ذیل اے:

”بچے دی ماں، وڈی بھین، نانی یا دادی گودوچ نے
کے ننگے بال لڑن موان، پرچاں لٹی تے اڈی پے نال
ننگے بال لٹی ستھاں نال تھاپڑی مارے جیہڑے
لوک گیت گاندیل شے او لوری آکھواندے نیں۔“

لوریاں دے موضوعات

لوریاں وچ بیان کیتے جان والے جذبے، احساس، مشاہدے، تجربات
تے روپٹے لڑن علاوہ مذہبی، اخلاقی، سیاسی، سماجی، معاشرتی،
معاشرتی تے اقتصادی موضوعات وی بکھر سارے نیں۔ مثال دے
طور تے:

جنگل ستے پھاڑ ستے

ستے سب دریا

اے جاگدا سا ڈاگلا

نی تھنیدے چھیتی آ

پٹا

پٹے دی تعریف

پٹا معروف پنجابی لوک گیت، اے جیہڑا عام طور تے خوشی دیاں محفلاں
تے اکٹھاں وچ گایا جاندا اے۔ کڑیاں ویاہ سٹادیاں دے موقعے تے
مقابلے دے انداز وچ ڈھولکی دی مدد نال پٹے گاندیاں نیں۔ عام
کر کے ماہیت تے پٹے لڑن، کڑی صنف، سمجھیا جاندا اے پر ڈاکٹر عصمت
اکٹھا زاید دے مطابق دونوں صنفیں دے مزاج وچ فرق اے۔ او
پٹے دی تعریف، کر دے آکھدے نیں:

”پٹے دا مزاج شرح اے۔ ایہدے وچ وی موضوعات

دی رنگ دکھانگی تہ موجود اے پر بیان دی جیڑی شوفی
 امید رے وچ پائی جاندی اے اوہ ماہیہ ڈھوے یا بولی وچ
 نشی ہوندی پتر خاص موقعیاں تہ لگائے جاندے نیں جدوں
 کہ دو جیاں صنفان (ماہیہ + ڈھوے) لٹی کوئی خاص موقع
 دی مناسبت ضروری نہیں تہ عام طور تہ ویلا شادی دے
 موقعے لگائے جاندے نیں۔ یہ بُڈھیان عورتاں گھٹ تہ جوان
 کڑیاں چڑیاں دے موٹیوں زیادہ پھدے نیں۔۔۔“

پٹے دارنگ ڈھنگ

اٹھ ندیم قاسمی پٹے نوں انگریزی صنف بیلڈیاں اُردو دی بیانیہ
 مشوی دی طرز دا گیت قرار دیندے نیں جد کہ کئی تھاواں تہ
 اپدارینگ ڈھنگ بیانیہ نظم والا ہوندا اے۔ پٹے دی زیادہ نشور
 پٹے عام طور تہ ماہیہ لگے ہوندی اے بقول ڈاکٹر سرفراز حسین
 قاضی:

”... پٹا بھاویں ماہیہ نالوں گھٹ وسیع تہ کھلری ہوئی
 صنف اے پر فیروہ امیدے وچ کئی اک موضوع
 بھ جاندے نیں۔ جتھے بریاتے جدائی دی تڑپ اے
 اوہ حال ای معاشرے تہ ویلے دیاں ذمہ داریاں
 دا شدید احساس وی اے...“

کچھ مثالوں ویکھو:

آچلیئے کراچی نوں
 ماپیاں نے دے پھڈیا، میرا رشتہ چاچی نوں

اک بیور ملاحظہ کرو:

دھیلا دی چاء پیتی
 لکھاں جیہی جنڈی چناں، تیرے پچھو رے تباہ لیتی

دو پیرا

دو پیرے دی بستر
دو پیرا پنجابی شاعری دی اک قدیم صنف اے جینوں بندی وچ
دو پیرا آکھیا جاند اے۔ ایہدے بہت، فردیا شعر دی طرح دو مصرعے
ہوندے نیں۔ دو پیرے دی خاص بستر ہوندی اے جیہدی بندی
کرنا ضروری ہوندا اے۔ محمد آصف خان دو پیرے دی بستر بارے
دس پانچ اے:

"دو پیرے وچ دو مصرعے ہوندے نیں، پیر مصرع دو چترناں
وچ ونڈیا، پید چرن عورتا ماتراں پیر و سرام اُتے اگلے
چرن وچ اصاتراں ہوندیاں نیں۔ اے دو پیرے دے
دونوں مصرعیاں دیاں گل ماتراں 48 (24+24) ہوندیاں ہن
پنجابی شاعری وچ چار سطران دے بندنوں وی دو پیرا آکھیا جاند اے
جیہدے چاروں مصرعے ہم قافیہ ہوندے نیں تے چاروں مصرعیاں وچ
اکو ای مضمون بیان کیتا جاند اے۔ ایس قسم دے دو پیرے پنجابی
شاعر یا شہ شاعر دی شاعری وچ ملدے نیں۔ چار سطری دو پیرے
دی دنگی ویکھو:

چند اچک وکھال تے تہ نکرمان و دھیرا
نیں جیہ لکھ چڑھیں اسمائیں پر سبجیاں باجو اندھیرا
جس ڈھیاں دل روش ہو وے اوہ جس نیں انا تیرا
یا شہم باجو تہاں دکھ پایا جھب آمل ساجن میرا

دو پیریاں دے مضمون موضوع

دو پیرا خالص پنجابی صنف اے ایسے پاروں دو پیریاں اندر پنجاب
دی ریل ریل، پنجاب دی مٹی دی خوشبو تے پنجابیوں دا بھا
جھلکا اے۔ شاعر دو پیرے دے دو مصرعیاں اندر اک خیال، اک
مضمون یا کسے خاص جذبے توں بیان کر لیا اے۔ موضوع دے اختیار
نال، دو پیرا اک قدیم صنف اے۔ ایہدے وچا دونوں مصرعیاں

Date

رسمانی سماجی تر فلسفیانہ مضمون لکھنا جاسکدے ہیں۔ پنجابی روح
سہو ٹالوں قدیم دو بیڑے رہا فرید دے ملدے ہیں جیناں نوں مشوک
دی آکھیا جائدیا اے ونلی ویکھو

فرید خالق خلق میں خلق و شہرت ماہیہ
مذاکسن نوں آکھئے، جاں نس بن لئی نانہ
End with conclusion

Good answer. But is very lengthy
and will affect your time
management. So shorten it a bit